

✿ BUDAVÁRI ✿

2020. 11. ✿ I. ÉVF. 5. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

OTTHON A VÁRBAN MESEBELI CSALÁDTÖRTÉNET

A Citadella
visszafoglalása

Újjászületések:
A Szent István-terem

Ebéd
egy rondella tiszteletére

NP

NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

KEDVES OLVASÓ!

TARTALOM

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 4 A Citadella visszafoglalása
Kis magyar szabadság- és hegytörténet
- 11 Köztéri újdonságok az otthonosság jegyében
- 12 Szent István-terem
A világraszóló magyar iparművészet dicsérete
- 20 A Várkert Bazár múltja és újjászületése

BUDAVÁR HÍRES GYERMEKEI

- 8 Otthon a Várban
Mesebeli családtörténet

INTÉZMÉNYEINK TITKAI

- 16 Úton a mindentudás szentélyébe
Az Országos Széchényi Könyvtár története és kincsei

TEPLOMOK A VÁRBAN

- 22 A budavári Mária Magdolna
Eltűnt templomunk nyomában

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 25 Egészséges ebéd egy rondella tiszteletére

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 26 Hírek a Budavári Palotanegyedből

KÖZELKÉPEK

- 27 Keresztrejtvény

Az elvégzett munkáért járó elismerés mindannyiunk számára fontos. Nekünk, akik a Várkapitányság kötelekében tesszük a dolgunkat, és szívügyünk a nemzet fővárosának fejlődése, a legnagyobb elismerés az, ha egy újabb izgalmas és értéket teremtő munkára kapunk felkérést.

A közelmúltban a kormányzat arról döntött, hogy kézbe veszi a Citadella és az erődöt körülvevő terület fejlesztését is. Azt a megtisztelő feladatot kaptam, hogy szervezzem meg és irányítsam a felújítási munkálatokat, melyeket az elkövetkező években a Várkapitányság hajt végre.

Aki járt mostanában a Gellérthegy tetején, az bizonyára egyetért abban, hogy tennivaló akad bőven. A gazdátlan, elhanyagolt, pusztulófélben lévő, elzárt erődépület és közvetlen környezete szomorú látványt nyújt. Eljött az idő, hogy a budai Várhoz hasonlóan itt is hozzáfogjunk az építkezéshez, és megszüntessük a világörökségi helyszínhez méltatlan állapotokat.

Legfrissebb magazinunkban felidézzük a Citadella regényes múltját, és megismerhetik az erőd újjászüle-

tésének terveit. A következő években egy korszerű, rendezett, szerethető területet alakítunk ki a főváros csúcsán. Budapest egyik legszebb közparkját hozzuk létre, és egy látványos, inspiráló, a magyar szabadságküzdelmekre emlékező, hiánypótló kiállítást valósítunk meg.

A Citadella mellett visszatekinünk a budai Vár mostani újjászületésének kezdeteire is, és bemutatjuk a Várkert Bazár megújulásának történetét, melynek eredményeként a helyszín mára Budapest egyik legizgalmasabb kulturális központja lett. Mindezek mellett beszámolunk a nagyközönség számára 2021. augusztus 20-án, a Budavári Palotában megnyíló Szent István-terem felújításáról, és ellátogatunk a nemzet könyvtárába is.

Tartsanak velünk: kellemes olvasást és meghitt novemberi sétákat kívánok Önöknek!

*Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője*

BUDAVÁRI SÉTÁK, I. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor

Vezető szerkesztő: Németh Mónika Főmunkatárs: Csúri Bence

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Igazság Arnold, Komáromi Lili, Kúti Klaudia, Leitner Karina, Nagy Nándor, Serfőző Melinda Fotók: Gyarmati Lili, Kárász Karolina, Fortepan, FSZEK Budapest Gyűjtemény, Országos Széchényi Könyvtár archívum és Digitális Képtár, Shutterstock, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons, www.zombory-moldovan-bela.com

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

A CITADELLA VISSZAFOGLALÁSA

KIS MAGYAR SZABADSÁG- ÉS HEGYTÖRTÉNET

Múltja és jelene csupa ellentmondás, kétely és disszonancia. Kevés ilyen méltatlanul hányatott sorsú történelmi helyszíne van Budapestnek. Ami a több évtizedes elhanyagoltságból fakadó állapotokat illeti, igazán jó hírrel szolgálhatunk: a látogatók elől eddig elzárt, jelenleg életveszélyes erődítmény és környezete hamarosan teljes egészében megújul, szabadon látogatható lesz, és olyan különleges funkciókkal bővül, amelyek szimbolikus jelentőségét is alapvetően változtatják majd meg.

Carl Vasquez litográfia a Buda és Pest Szabad királyi városaink tájleírása című térképsorozat egyik lapjáról (FSZEK Budapest Gyűjtemény)

A GELLÉRT-HEGY CSÚCSÁN NYÍLT MEG 1815-BEN AZ AKKORI EURÓPA LEGKORSZERŰBB CSILLAGVIZSGÁLÓJA, A GELLÉRTHEGYI CSILLAGDA.

A Citadella és a Szabadság-szobor 1987 óta világörökségi helyszín. Méltán. A Gellért-hegy csúcsáról körbetekintve különös érzés keríti hatalmába az embert. A megnyíló távlatok, az égbolt végtelen kékje, a nyugodt méltósággal hömpölygő Duna partján elterülő világváros látképe, a horizont tágassága szinte rabul ejti a szemlélődőt. Édes rabság ez. A szabadságé. Nem véletlen, hogy az elkészült terveknek köszönhetően a Citadella a Szabadság Bástyájaként születik majd újjá.

Az idén elindult fejlesztés eredményeképp a jövőben itt egy egyedülálló kulturális és turisztikai attrakció várja majd a látogatókat. A várfalak közé álmódott park minden bizonnyal sokak kedvenc találkozási helye lesz majd, hasonlóan ahhoz az itt megnyíló állandó kiállítás-hoz, mely arra lesz hivatott, hogy a szabadság eszméjét és a magyarság

szabadságküzdelmét élményszerűen jelenítse meg.

Első hallásra talán meglepő képzettársítás ez, hiszen a város fölé magasodó erődítményt épp az 1848-49-es szabadságharc leverése után építtette Ferenc József, így a korabeli városlakók számára pont az elnyomás jelképe volt.

Az építkezés 1850-ben kezdődött el, 1854-ben pedig már a császári hadsereg katonái állomásoztak az erődben, noha az teljesen csak 1856-ra készült el. A szabadságharcot követő csendes nemzeti ellenállás éveiben nevezték a Gellért-hegy Bastille-jának is, bár az erődítmény tényleges hadászati szerepet valójában sohasem töltött be: ágyúit évente mindössze egyszer sütötték el, akkor is a császár születésnapját ünnepeve.

Az 1867-es kiegyezés után az erőd elrettentő szerepe teljesen megszűnt, amikor pedig 1899-ben az utolsó császári katona is elhagyta az ottani ka-

☛ A hegy nevét Szent Gellért püspökről kapta, aki a legenda szerint itt szenvedett vértanúságot a Szent István halála után zajló trónharcok következtében (Zombory-Moldován Béla: Szent Gellért püspök, freskóterv, 1930-as évek)

szárnyát, szóba került a lebontása is. A bontásnak ugyan a lelkes pesti és budai polgárok a saját kezükkel láttak neki, aminek emlékét ma is őrzi az erődítmény bejárata feletti V alakú várfalhiány, de a masszív falak nem adták könnyen magukat. S mivel az akkoriban világvárossá fejlődő főváros büdzséjében a bontásnál fontosabb célokra kellett a pénz, az erőd végül a budapesti látkép része maradt.

HAZA A MAGASBAN

A város fölé magasodó Gellért-hegynek a történelem során mindig is szimbolikus jelentőséget tulajdonítottak. A törökök, a Habsburgok, a szovjetek mind-mind rajta hagyták hatalmuk szimbolikus kézjegyét.

AZ ÉLETVESZÉLYESSÉ VÁLT ERŐDÍTMÉNY ÉS KÖRNYEZETE HAMAROSAN TELJES EGÉSZÉBEN MEGÚJUL. MINDENKI SZÁMÁRA NYITOTT, ÍZIG-VÉRIG 21. SZÁZADI KULTURÁLIS ÉS TURISZTIKAI KOMPLEXUM JÖN ITT LÉTRE.

A hegy így történelmünk tanújává vált. A legenda szerint Szent Gellért püspök is itt szenvedett vértanúságot. Az ő nevét azonban csak a 13. századtól viselte a hegy, amit korábban Pest-hegynek hívtak. Számos

nyelvtörténész szerint Pest is a vele szemben lévő magaslatról kapta a nevét a 12. században, így a hegy régi, mára elfeledett neve valójában fővárosunk nevébe olvadva él tovább.

A hegy tetején a török hódoltság idején emeltek először erődítményt, melyben mecset is működött. Ezt a törökök a szentként tisztelt muzulmán papról, Gürz Eliászról nevezték el. A törökök kiűzése utáni évszázadban sok különös legenda született a magaslatról, melyet Boszorkány-hegynek is hívtak akkoriban.

A Gellért-hegy csúcsa a 19. század elején került ismét reflektorfénybe. Itt nyílt meg az akkori Európa legkorszerűbb csillagvizsgálója, me-

lyet József nádor kezdeményezésére 1813-ban kezdtek építeni az egykori török erőd romjain. Két évvel később nevezetes eseménnyel nyílt meg a Gellérthegyi Csillagda. Az avatóünnepségen megjelent a Szent Szövetség három uralkodója, I. Ferenc magyar király és osztrák császár, III. Frigyes Vilmos porosz király és I. Sándor orosz cár, ezen a szimbolikus helyszínen adva nyomatékot annak, milyennek képzelik a napóleoni idők utáni Európa békés fejlődését. A világszínvonalú intézmény azonban Budavár 1849. májusi ostroma során szinte teljesen megsemmisült. A helyén épült Citadella kiegészítés utáni hasznosítására, átalakítására számos terv szüle-

tett. 1871-ben még tervpályázatot is kiírtak egy Millenniumi Nemzeti Pantheon kialakítására. Grandiózus tervek születtek, de a Citadella túlélte ezeket az elképzeléseket is.

Az egykor a „rebellis Pest” megfélemlítésére emelt erődítményre a második világháborúban ismét kiemelt szerepet osztottak. Budapest egyik fontos légtámaszpontja működött itt, az 1945 utáni időkben pedig egy ideig ismét katonai laktanya lett. A várost uralni akaró szimbolikus gesztusok sorában 1947. április 4-e nyitott új fejezetet, amikor felavatták a Vorosilov marsall nyomására felállított cirill feliratos Felszabadulási emlékművet, a Szabadság-szobrot, melynek tövébe a szovjet katona emlékműve került. Ezt 1956-ban a szovjet megszállás elleni tiltakozásul a forradalmárok ledöntötték, de a Kádár-rendszerben visszaál-

lították. A rendszer bukását követően azonban az emlékmű szovjet vonatkozású részeit ismét, immár véglegesen eltávolították.

A Citadella sorsa azonban még ekkor is nyitott kérdés volt. A 60-as években ugyan elindult egy részének turisztikai célú hasznosítása, de egészében véve mindmáig mégis az enyészet erői uralták, elképesztő elhanyagoltság és kétes hírű vállalkozások határozták meg a hely arculatát.

ÚJ FEJEZET A CITADELLA TÖRTÉNETÉBEN

Az erődítmény hányatott történetének az a kormánydöntés vetett véget, mely megnyitotta az utat a Citadella és környezete teljes körű rekonstrukciója előtt. „Az a célunk, hogy a Citadellát visszaadjuk a magyar embereknek” – jelentette ki Fodor Gergely kormánybiztos a tervezési munkák megindulásakor.

A látogatók elől hosszú évtizedek óta elzárt, romos, életveszélyes erődítmény felújításának első mérföldköve a tervek szerint 2022. március 15-én

„Az a célunk, hogy a Citadellát visszaadjuk a magyar embereknek” – jelentette ki Fodor Gergely kormánybiztos a tervezési munkák megindulásakor.

lesz, amikor befejeződnek a szükséges átépítésekkel és sok-sok virágzó zöldfelület kialakításával kapcsolatos munkák. Ekkor nyílik meg az odalátogatók számára az otthonos, családi-környezetet kínáló park is, melynek közepén Magyarország legmagasabb országzászlója hirdeti majd, hogy a Citadella immár a Szabadság Bástya. A magyar szabadságé. A szabadság nemzetéé.

➤ Későbbi lapszámokban az előzetes tervek szerint a Citadella lövegtornyában kialakítandó, és 2023. október 23-án megnyíló állandó kiállítás koncepciójáról is beszámolunk majd. A digitális tartalmak gazdag tárházát felvonultató kiállítás a magyar szabadságküzdelmeknek állít majd emléket.

OTTHON A VÁRBAN

MESEBELI CSALÁDTÖRTÉNET

Akárcsak a mesében: egyszer csak két fiatal, egy fiú és egy lány, elindult az ország két végéből a fővárosba szerencsét próbálni. Tán még az osztogatni való hamuban sült pogácsa sem hiányzott a tarisznyájukból. Találkozásukból szerelem és egy sorsfordulatokban, emberi küzdelmekben és történelmi tanulságokban gazdag történet szövődött. Egy történet, amely igaz volt, és minden fájdalommal együtt is szép, s melynek máig nincs vége.

Nagypál Gáborné Buchinger Annával – vagy ahogy mindenki ismeri errefelé: Panni nénivel –, az egykori mátkapár unokájával a Tóth Árpád sétány padján ülve beszélgettünk múlttról és jelenről, s arról, ami hidat képez a kettő között, a budai Várról.

✿ Kevés olyan családot találunk ma a budai Várban, amely több mint száz éve él itt: az önké az egyik.

Hogyan találtak éppen itt otthonra?

Apai nagyanyám, Amberg Anna Bajorországból származik. Családja a 18. században, a zirci apátság építésekor települt Magyarországra, ahol a faipari munkálatokban vettek részt, s végül itt maradtak. Anna volt a dédapám legkisebb lánya, akit a család a budai Várba küldött, hogy ott sajátítsa el a magyaros úri konyha rejtelmeit. A zirci apátság ajánlólevelének köszönhetően nem kisebb patrónus vigyázott itt rá, mint a Mátyás-templom plébánosa. Ő adta össze később élete szerelmével, akivel valóban mesébe illő módon találkoztak.

Pozsony mellől ugyanis épp vele egy időben érkezett a Várba két borász fiú, a Buchingerek, akik eleinte a Dísz téren, egy özvegyasszony borkimérésében, később pedig a saját italmérésükben árulták portékájukat a Tárnok utca 14. szám alatt. A fiatalabbik, János kérte meg nagyanyám kezét, s lett egy életen át hű társa. 1898-ban házasodtak össze a

♣ Id. Buchinger Jánosné Amberg Anna és öt gyermekének egyike, Stefi

Mátyás-templomban. Őt gyermekük született, utolsónak az édesapám, 1910-ben. A nagyszüleim keményen dolgoztak, így 1911-ben meg tudták vásárolni az Úri utca és a Szentháromság utca sarkán álló épületet, amelyben már akkor is vendéglő működött, amelynek a nevét, a Fehér Galambot megtartották.

✿ Később pedig az ön édesapja, ifjabbik Buchinger János vette át tőlük a stafétabotot...

Nagypapám fiatalon halt meg, édesapám még csak közel járt akkor a nagykorúsághoz, így eleinte a nővérei vették át és vitték tovább az üzletet. Akkoriban egy vendéglátónak legalább négy szakmát ki kellett tanulnia, így édesapám az érettségi mellett megszerezte a szakács, cukrász, hentes és borász képesítéseket, sőt, hogy a gazdasági dolgokhoz is

♣ Ifj. Buchinger János és felesége, Rozsa nem csupán az életben, de a munkában is igaz társai voltak egymásnak

értsen valamit, elvégezte a felsőfokú ipari iskolát. Ez utóbbiban én is követtem a példáját: amikor közölték velem az általános iskola végén, hogy mint „egyéb” származású, nem mehetek majd a kedves tárgyaimat, történelmet és irodalmat tanulni az egyetemre, végül magam is gazdasági szakmát szereztem.

A BUCHINGER CSALÁD 135 ÉVE LELT OTTHONRA A BUDAI VÁRBAN, S IMMÁR AZ ÖTÖDIK GENERÁCIÓ KÉPVISELŐI JÁRJÁK ITT A MACSAKAKÖVES UTCÁKAT.

Amint lehetett, a papa hivatalosan is átvette az étterem vezetését a nővéreitől. Nehéz munka volt, reggeltől estig dolgozni kellett az egy hétfői szünnap kivételével. Hamarosan feleségül vette édesanyját, aki nemcsak az életben, de a munkában is a társa volt.

✿ **A harmincas években fénykorát élte az étterem, számos híres törzsvendége volt.**

Rendszeres vendégünk volt Tóth Árpád például, aki általában egyedül érkezett, leült az ablakhoz és írt, közben megivott egy-egy pohár sört. Szerette a pogácsánkat. Azt persze mindenki szerette, főleg a tepertőst! A főételek közül pedig a reszelt máj volt a papáék legendás specialitása. De törzsvendégünk volt Kosztolányi Dezső is, aki gyakran felsétált ide családostul a Logodi utcából, vagy éppen a kor híres színészei, Tolnai Klári, Ajtay Andor, Bilicsi Tivadar...

Édesapám a szó legnemesebb értelmében vendégszerető ember volt, neki mindig a vendég és az ő kényelme volt az első. Tisztelettudó, udvarias és egyenes ember volt, mindenkihez volt egy jó szava.

✿ **Híres főnemesi vendégük is akadt...**

A szépséges, ámde kissé molett, „hivatalosan” folyton diétázó Augustza főhercegné, Habsburg-Lotaringiai József Ágost hitvese titokban rendszeresen

elküldte hozzánk egy bizalmas emberét, hogy egy háromrészes porcelán ételhordóban kevésbé diétás ételeket is vigyen neki. Igaz, a fizetségről rendszeresen elfeledkezett, s ilyenkor a főpincér vagy épp édesapám ment tapintatosan érdeklődni hozzá, persze úgy, nehogy kiderüljön, miért is nem működnek azok a bizonyos diéták...

✿ **A második világháború után a Fehér Galambnak is nehéz éveket hozott.**

Az épületet bombatalálat érte, a fele összedőlt. Erre a látványra érkezett haza édesapám a hároméves szovjet hadifogságból, 1947-ben. Emlékszem, mi akkor már édesanyámmal az I. kerületi előljáróság által számunkra kiutalt Balta közti lakásban laktunk, innen rohantunk elé, amikor hírtettük, hogy látták őt a Várban. Tudtuk, hogy az első útja az étteremhez viszi majd. Ötéves voltam. Meg sem ismertem őt. Ő pedig azt sem tudta, hogy újszülött öcsémet az ostrom legszörnyűbb napjaiban egy bombatalálatot követő légnyomás következtében elvesztettük...

A zirci rokonok segítségével aztán emberfeletti erővel újjáépítettük a Fehér Galambot. Az öröm azonban

✓ **Az Úri utca és a Szentháromság utca sarkán lévő Fehér Galamb étterem nevét a legenda szerint az épület előtti gesztenyefán fészkelő galambpárról kapta**

☞ **A Buchinger család gyakorta hívta meg a Várban élő családok gyerekeit az étterembe, egy-egy pohár házi készítésű gyümölcszörpre, pogácsával**

nem tartott soká: 1952 nyarán államosították az éttermet, és apámat arra kötelezték, hogy egy évig alkalmazottként dolgozzon ott. Szomorú és megalázó helyzet volt ez számára. A környékbeli lakosok azonban apám iránti szolidaritásból be sem tették a lábukat az étterembe, csak beköszöntek neki az ablakon, és mentek tovább. Így mutatták ki a nemtetszésüket, tudták, hogy ő így is, úgy is megkapja a fizetését. Még az idegeneket is figyelmeztették, hogy ne térjenek ide. Csodás volt ez a csendes összefogás édesapám mellett.

Ez az egyik dolog a budai Várban, amit a mai napig nagyon szeretek, ez az összetartó közösség. Szinte mindannyian ismerjük egymást, köszönünk egymásnak, s mindig megállunk egy-egy jó szót váltani. Tudjuk, hogy számíthatunk egymásra. Mostanában ugyan csak másfél méterről lehetünk egymásnak jó szomszédai, de azok vagyunk így is. Boldog vagyok, hogy a budai Vár lehet az otthonom, itt ismerkedtem meg elektromérnök férjemmel is, 57 évvel ezelőtt. Ide születettek a gyermekeim, s most már az unokáim is, hála Istennek. ✿

KÖZTÉRI ÚJDONSÁGOK AZ OTTHONOSSÁG JEGYÉBEN

Amikor egy városrészben sétálunk, nem csupán a bennünket körülvevő épületeken, szobrokon, az üzletek kirakatain vagy épp a zöld környezetben múlik, valóban jól érezzük-e ott magunkat. Ha nincsenek ott pihenésre, beszélgetésre hívogató padok, nincs hová tenni a hulladékot, hivatlan vendégnek, idegennek érezzük magunkat, és nem szívesen maradunk. A Nemzeti Hauszmann Programnak a történelmi épületek, közterek építészeti megújításán túl fontos célja az is, hogy ez a környék élettel, derűvel és otthonosságélménnyel teljen meg. E célkitűzés mentén a közelmúltban számos, a Budavári Palotanegyed közttereinek komfortját emelő kényelmi újításra került sor.

A Budavári Palotanegyedben korábban is voltak ugyan hulladékgyűjtők, de ezek igencsak kiszolgált állapotban és nem kellő számban álltak rendelkezésre, formaviláguk pedig messze nem illeszkedett az igényes környezethez. A szakemberek ezek helyébe most közel száz, a patinás környezettel harmonizáló tárolót helyeztek ki – köztük speciális gyűjtőket, gondolva a Várban élő és ide látogató kutyabarátokra.

Ezzel párhuzamosan mostanra a Várkapitányság kezelésébe tartozó terület egészen elérhetővé vált a szelektív hulladékgyűjtés is mindenki

számára. A hulladékok elkülönítését a kommunális, azaz vegyes, valamint papír- és műanyagrekesszel is ellátott szemeteknél egyedi, kifejezetten ide tervezett piktogramok is segítik.

☞ **A régi szemetekből szél és csapadék esetén könnyen a környezetbe jutott a szemét**

nem csupán esztétikai, de biztonsági szempontból is hagyott kívánnivalót maga után. A Várkapitányság most összesen 35 új, korszerű, kényelmes és tartós padot telepített az Ellyps sétány, a Déli kertek és a Keleti felfelvezető sétány területére, illetve a De la Motte-Beer-palota udvarába; közülük 25 támlás, 10 pedig támla nélküli. Kényelmesek, egységes megjelenésűek, és noha korszerűek, mégis remekül illeszkednek a budai Vár történelmi környezetébe. ✿

A program keretében megújultak a Palotanegyed közösségi utcabútorai is. Nagy szükség volt már erre, hiszen sok pad állapota jelentősen leromlott az idők során, egy részük

SZENT ISTVÁN-TEREM

A VILÁGRASZÓLÓ MAGYAR IPARMŰVÉSZET DICSÉRETE

A századfordulón Ybl Miklós és Hauszmann Alajos irányításával átépülő Budavári Palotának annak idején számos gazdagon díszített lakosztálya volt: szebbnél szebb pompás helyiségek mind, díszekkel megrakottan, pazar megoldásokkal, de egyik sem volt ahhoz a hetven négyzetméteres teremhez fogható, amely a déli összekötő szárnyban kapott helyet, s amelyet az államalapító királyról, Szent Istvántól neveztek el. A magyar képző- és iparművészek színe-java vonult itt fel akkoriban, hogy tudása legjavát nyújtsa. Noha a megbízást az uralkodó adta, de valójában nem neki fűrtak, faragtak, festettek vagy szőtték a kárpitot a mesterek. Nem őt akarták elkápráztatni: ez a kihívás az egész világnak szólt, s a magyar művészet csúcsteljesítményét kívánta felmutatni. Egy összetartó, kreatív, tehetséges közösség együttes tudását. Sikerral jártak, s valóban feledhetetlen értékeket hoztak itt létre: a háborús pusztítás után a Nemzeti Hauszmann Program keretében most az ő remekműveik is újjászületnek.

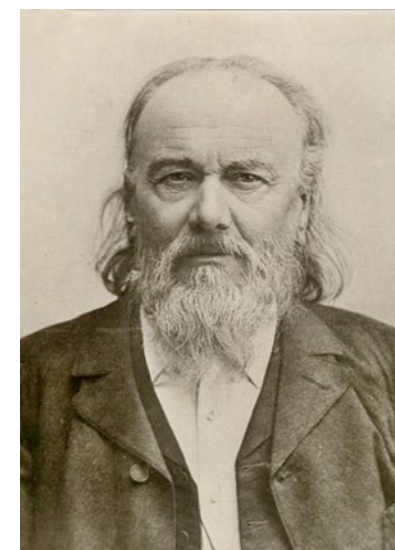
A BUDAVÁRI PALOTA ÉKSZERDOBOZA

„A tervező-építész legfőbb gondjai közé tartozik, hogy ki fogja tervét végrehajtani. – Ki lesz az a hivatott mester, – vagy kik lesznek azok az iparosok, a kik megértik eszméjét, és nemcsak a vállalkozó szempontjából ítélik meg a munkát, hanem belemélyedve annak lényegébe, örömmel és szeretettel végzik a rájuk bízott részt. Nekem e tekintetben nem kellett aggodnom, mert oly férfiakat hívtam föl a közreműködésre, a kikben már előre is meg volt a biztosítéka annak, hogy csak jót, csak kiválót alkotnak. A legnagyobb elismeréssel kell adóznom azoknak a kiváló művészeknek és iparosoknak, a kik e munka létesítésében közreműködtek...” – írta Hauszmann Alajos arról a csodálatos együttműködésről, amely során a kor legkiválóbb iparosai közös erővel álmodták meg és alakították ki a Budavári Palota egyik legcsodásabb he-

lyiségét, az államalapító királyunkról elnevezett Szent István-termet.

A terem, melynek kivitelezését szintén Hauszmann irányította, valóban a századforduló magyar iparművészetének kiemelkedő teljesítménye volt, művészeti águknak olyan avatott és elismert mesterei dolgoztak a berendezésén, mint Thék Endre, Zsolnay Vilmos, Jungfer Gyula vagy Strobl Alajos.

Létrehozását Zsolnay Vilmos kezdeményezte, aki kérvényben folyamodott az uralkodóhoz, hogy engedélyezze számára egy majolikaburkolattal kivitelezett helyiség berendezését az Ybl Miklós, majd Hauszmann Alajos irányítása alatt újjászülető épületben. A 11,27 méter hosszú, 6,42 méter széles és 5,50 méter magas, téglalap alaprajzú terem csekély méreteiből kifolyólag a nagy ívű gesztusok helyett az intim, bensőséges kialakítás jellemezte, tele finom részletekkel. Román stílusban készült, ám bizonyos pontokon megengedték maguknak az alkotók, hogy elrugaszkodjanak

👉 Zsolnay Vilmos, bár eleinte festőnek készült, kora egyik legnevesebb iparművésze lett, a korszak nagy építészei előszeretettel alkalmazták a Zsolnay-féle épületkerámiát terveiken

annak normáitól, és teret engedtek például a magyar ornamentikának, a magyaros jellegnek is.

A KORTÁRS IPARMŰVÉSZET REMEKEI

A terem két ablakkal nyílt a Budavári Palota déli homlokzatára, az ablakok között hármasszögű tükör állt. Északi falán egy a pécsi Zsolnay-gyárban készült, 2 méter széles és 4,5 méter magas pirogránit kandalló kapott helyet, amely összesen 630 darab kályhaelemből állt össze. A kandallótól jobbra és balra egy-egy szalongszék állt. Csodás, diófából készült falburkolata, amely alapvetően határozta meg a helyiség jellegét, Thék Endre asztalosmesternek, az első hazai bútorgyár alapítójának üzemében készült. A faragott és aranyozott burkolatot a Zsolnay-gyárban készített majolikabetétek is díszítették.

A falakra Roskovics Ignác festőművészek az Árpád-ház nagyjait mintázó olajfestményei alapján készült égetett kerámiaképek kerültek. Államalapító királyunk mellszobrárt – amely a kandalló tetején kapott

👉 Páratlan kihívást, izgalmas iparművészeti időutazást jelent a Szent István-terem restaurálása a benne részt vevő szakemberek számára

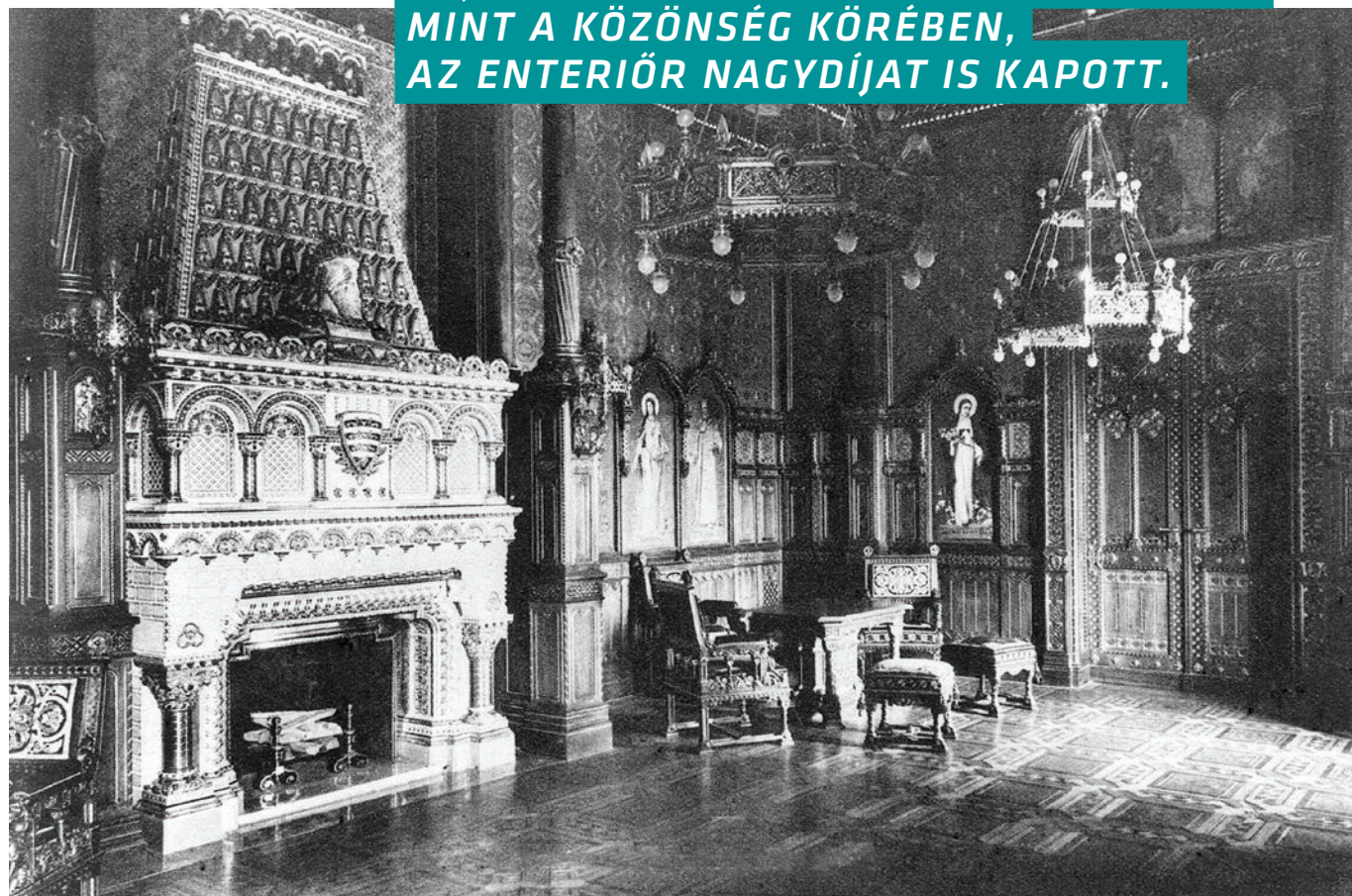

helyet – Strobl Alajos mintázta, a falakat a Haas Fülöp és Fiai által készített kék színű selyem- és aranybrokát kárpit fedte. Az ajtók felett található szupraport képek Szent István életéből vett jeleneteket ábrázoltak. A terem bronzsillárja Kiessling Rezső bronzműves alkotása, a kovácsolt bronzdíszeket pedig Jungfer Gyula készítette.

A TEREM, AMELY HÁROMSZOR ÉPÜLT FEL

A Szent István-terem egyedülálló berendezését – Ferenc József egyetértésével és támogatásával – a párizsi világkiállításon is bemutatták. Mielőtt azonban a francia fővárosba szállították volna az egész berendezést, felépítették a terem Thék Endre Üllői úti telepén, ahol maga az uralkodó is megtekintette azt 1900 februárjában. Hauszmann Alajos erről így számolt be: „Nagy kitüntetés érte a kiállítást február hó 22-én, a mikor Ő felsége a király azt legmagasabb látogatásával megtisztelte s ez alkalommal nagy elismeréssel nyilatkozott a látottak felett. Ugyanezen a napon Ő felsége még két kiváló iparosunkat tüntette ki fejedelmi kegyével. Nevezetesen Thék Endrét, a kinek gyárában az ott felállított Szent István-szobát szemlélte meg, továbbá meglátogatta Jungfer Gyulának hírneves műhelyeit, a hol a Budavári Palota számára megrendelt remek kovácsolt munkákat mutatták be a királynak.”

A SZENT ISTVÁN-TEREM AZ 1900-AS PÁRIZSI VILÁGKIÁLLÍTÁSON ZAJOS SIKERT ARATOTT ÚGY A SZAKMA, MINT A KÖZÖNSÉG KÖRÉBEN, AZ ENTERIŐR NAGYDÍJAT IS KAPOTT.

ták volna az egész berendezést, felépítették a terem Thék Endre Üllői úti telepén, ahol maga az uralkodó is megtekintette azt 1900 februárjában. Hauszmann Alajos erről így számolt be: „Nagy kitüntetés érte a kiállítást február hó 22-én, a mikor Ő felsége a király azt legmagasabb látogatásával megtisztelte s ez alkalommal nagy elismeréssel nyilatkozott a látottak felett. Ugyanezen a napon Ő felsége még két kiváló iparosunkat tüntette ki fejedelmi kegyével. Nevezetesen Thék Endrét, a kinek gyárában az ott felállított Szent István-szobát szemlélte meg, továbbá meglátogatta Jungfer Gyulának hírneves műhelyeit, a hol a Budavári Palota számára megrendelt remek kovácsolt munkákat mutatták be a királynak.”

➤ **Thék Endre asztalosmester 1885-re felépítette Magyarország legnagyobb és legjobban gépesített bútorgyárát**

PUSZTULÁS ÉS ÚJJÁSZÜLETÉS

Akárcsak a Budavári Palotanegyed más épületei, a második világháborúban a Királyi Palotának ez a szár-

A gondos tervezés és az élő-nalbeli iparosmunka elsőprő sikert hozott. A Szent István-terem az 1900-as párizsi világkiállításon hatalmas tetszést aratott a közönség körében, ráadásul a zsűri nagydíjat is ítélte az enteriőrnek. Méltó felavatására a Királyi Palotában 1902 februárjában került sor, díszvacsora és bál kíséretében. Udvari bálók során később is rendre megnyitották a terem, de József főherceg és felesége, Augusztina főhercegnő is gya-

➤ **Korunk iparművészei tudásuk legjavával dolgoznak azon, hogy a terem berendezése, így például az Árpád-házi királyokat mintázó képek hűek legyenek az eredetiekhez**

„Oly férfiakat hívtam föl a közreműködésre, a kikben már előre is meg volt a biztosítéka annak, hogy csak jót, csak kiválót alkotnak”
– emlékezett Hauszmann Alajos a Szent István-terem születésére.

korta fogadott benne vendégeket, sőt használták kártyaszobának is. A nyilvánosság elől sem volt elzárva ez a különleges helyiség: 1904-ben például 30 krajcár ellenében indított a Várkapitányság palotabéli körtúrát, amelynek egyik állomásaként a Szent István-terem is megtekinthető volt.

nya is szörnyű találatokat kapott, a Szent István-terem az ostrom során szinte teljesen kiégett. Az a kevés érték, ami megmenekült, a háborús fosztogatásnak, illetve később a szocialista szellemiségű műemléki helyreállításnak esett áldozatul. Évtizedekig kérdéses volt, hogy a magyar iparművészeti zsenialitás pá-

FSZEK Budapest Gyűjtemény

ratlan bizonyítékát láthatjuk-e még valaha eredeti formájában.

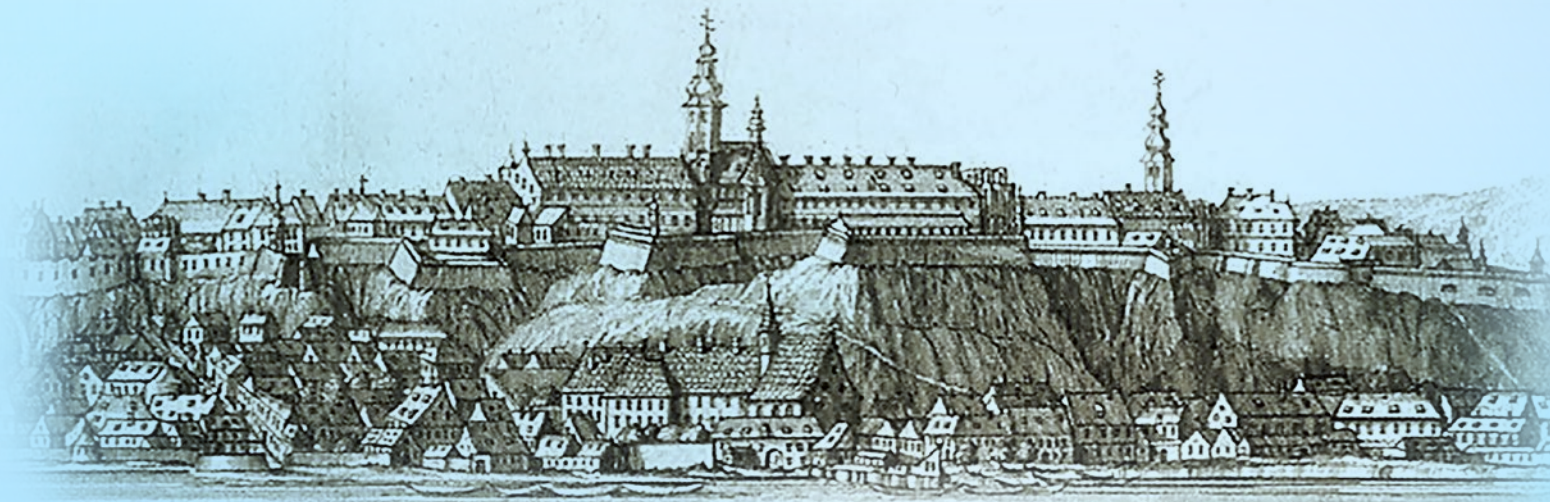
A Nemzeti Hauszmann Program keretében azonban a Szent István-terem is újjászületik. Számos szakértő és iparművész dolgozik azon, hogy a legapróbb részletekig hűen újra megalkossák ezt a csodálatos helyiséget, amit a nagyközönség számára 2021. augusztus 20-án nyitnak újra meg. ✂

ÚTON A MINDENTUDÁS SZENTÉLYÉBE AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE ÉS KINCSEI

A Szent György tér felől érkeve már az ide vezető sétának is varázslatos hangulata van: a lábunk alatt tükörsimára koptatott ódon kövek, körben újjászületett történelmi épületek, domborművek, szobrok, szökőkút. Az Országos Széchényi Könyvtár igazi szentélye a tudásnak és tanulásnak, egy felülmúlhatatlan gyűjtemény és szakemberség, amely az online Babel kihívásai közepette is megőrizte kitüntetett helyét a magyar kultúrában és tudományban.

✔ A könyvtár 1985 óta a Budavári Palota F épületében működik

◀ Ilyen volt Budavár látképe a Duna felől a 18. században, a nagyszabású fejlesztések előtt

Létrejöttét gróf Széchényi Ferencnek, a legnagyobb magyar édesapjának köszönhetjük, aki időt és pénzt nem sajnálva, fáradhatatlanul gyűjtötte az értékes könyveket, s később felajánlotta azokat a nemzet javára.

1802. november 25-én kelt a könyvtár alapító okirata, amelyet az uralkodó aláírásával is megerősített, egy évvel később pedig mintegy 13 000 nyomtatott könyvvel, 1200-nál is több kézírral, sok száz térképpel, címerképpel, metszettel és pénzérmével megnyílt hazánk első nyilvános nemzeti közgyűjteménye.

Hamarosan mások is követték az alapító példáját, és saját gyűjteményükből adományoztak a könyvtárnak kiadványokat, sőt: érceket, kőzeteket, ásványokat, kézműipari remekeket, ipari és néprajzi vonatkozású tárgyakat, valamint fegyvereket. Ez utóbbiakból jött létre idővel a Magyar Nemzeti Múzeum kezdő állománya.

A két intézmény 1846-tól több mint száz éven át egy fedél alatt, közös szervezetként működött

▶ Nemzeti könyvtárunk létrejöttét Széchényi Ferencnek (1754–1820) köszönhetjük

a múzeum épületében. A huszadik század közepén azonban ez a megoldás már nem tűnt optimálisnak, s előbb a működés formája, később pedig a helyszín tekintetében is elváltak útjaik. A könyvtár végül felköltözött a Budavári Palota F épületébe.

AZ EREDETEILEG URALKODÓI REZIDENCIÁNAK SZÁNT PALOTÁT YBL MIKLÓS TERVEZTE, DE AZ ÉPÍTKEZÉS MÁR HAUSZMANN ALAJOS IRÁNYÍTÁSÁVAL FEJEZDÖTT BE.

▶ NEMZETI KÖNYVTÁRUNK SZÁMOKBAN

- ▶ Több mint **2,5 millió könyv**
- ▶ Több mint **1 millió kézirat**
- ▶ Több mint **400 000 évfolyamú hírlap- és folyóirat-gyűjtemény**
- ▶ Mintegy **200 000 térkép és atlasz**
- ▶ Közel **300 000 kép és metszet**
- ▶ Mintegy **4 millió plakát és aprónyomtatvány**

A Királyi Palotának ez az épülete annak idején uralkodói rezidenciaként szolgált. Az első terveket Ybl Miklós készítette hozzá az épületegyüttes bővítésekor. Halála után munkáját Hauszmann Alajos vette át, aki nem sokat változtatott elődje tömör elemeket tartalmazó, de igényes kiképzésű, erőteljes, mégis dekoratív tervén.

Az elkészült hétszintes épület alsó négy szintje a kiszolgáló létesítményeknek és a személyzetnek adott helyet. Az ötödik és hatodik szinten – az Oroszlános udvar felől a földszinten és az első emeleten – voltak a lakosztályok és a fogadó-

termek, felette pedig a személyzet szállása és a koronázási jelvények páncélterme.

Az épület a második világháború alatt komoly károkat szenvedett, de teljesen megsemmisült el. A háború után megkezdődött az épület felújítása és a benne lévő tervek átalakítása. A munka 1985-re fejeződött be, ebben az évben költözött ide az Országos Széchényi Könyvtár.

Ekkoriban már nem csupán hihetetlen állománnyal, de a könyvtárszakma terén világszínvonalú munkát végző szakemberekkel és módszerekkel is büszkélkedhetett az intézmény. A könyvtárszakma katalógizálási, adatfeldolgozási és -rendszerezési módszertanával napjainkban is felbecsülhetetlen mértékben járul hozzá az informatika, big data, s más 21. századi vezető ágazatok fejlődéséhez.

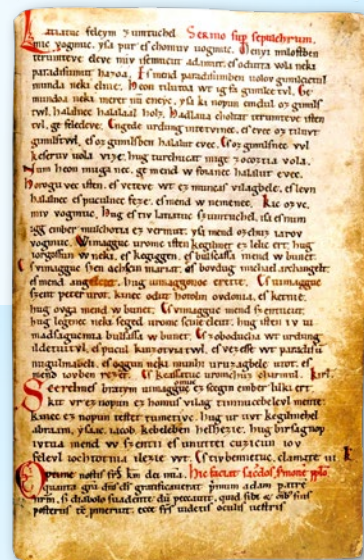
Nemzeti könyvtárunk alapfeladatai és szolgáltatásai az idők során az alapelvek tekintetében ugyan nem sokat, a formák terén viszont an-

▶ **A LEGEK ÖREI**

- ▶ Itt őrzik a legrégebbi Magyarországon kinyomtatott könyvet, az 1473-as *Chronica Hungarorumot*.
- ▶ Itt található a legrégebbi (1541-es), hazánkban nyomtatott magyar nyelvű kiadvány.
- ▶ Ez az otthona az ismert legkorábbi összefüggő magyar nyelvű szövegnek, a *Halotti beszédnek*.
- ▶ Az első magyar nyelvű vers, az *Ómagyar Mária-siralom* is a gyűjtemény része.

▶ **Az intézmény egyik legbecesebb kincse, a 13. századi Ómagyar Mária-siralom**

▶ **Az itt őrzött Halotti beszéd és könyörgés 1192 és 1195 között keletkezett**

kat, könyveket, folyóiratokat, fotókat, kottákat, kéziratokat – sőt, ma már online tartalmakat is – összegyűjtse, megőrizze, valamint leírható adatok formájában rendszerezze és hozzáférhetővé tegye a könyvtár katalógusában. Ezek a dokumentumok azonban ma már nemcsak az olvasótermekben, de a digitális világban is egyre szélesebb körben hozzáférhetőek az olvasók, a kutatók és az érdeklődők számára.

▶ **MI AZ A KÖTELES PÉLDÁNY?**

Hazánkban rendelet kötelezi a kiadókat arra, hogy a megjelentetett műveikből ingyenes példányokat bocsássanak a nemzeti könyvtár rendelkezésére, a kiadott könyvekből és a folyóiratokból egyaránt. Ily módon az OSZK minden Magyarországon megjelent nyomtatványból két példányt kap. Ez a rendelkezés teszi lehetővé, hogy itt szinte minden elolvasható, ami Magyarországon megjelenik, s noha számos más könyvtár gyűjteménye is nagyon gazdag, ehhez foghatóan széles körű állománnyal egyetlen más könyvtár sem rendelkezik.

▶ **Az archív folyóiratok nagy része ma már digitalizált formában is elérhető a látogatók számára**

▶ **Az intézményben világszerte elismert tudományos műhelyek is működnek**

A rangos intézmény napjainkban nemzetközileg elismert tudományos műhely, jelentős kutatómunkáknak ad otthont, de ismeretterjesztést, kulturális szemléletformáló munkát is végez: rendszeresen várja az érdeklődőket múzeumpedagógiai rendezvényekkel és kiállításokkal is.

MODERNSÉG ÉS TRADÍCIÓ JÓL MEGFÉR EGYMÁS MELLETT AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN, AMELYET NAPKÖZBEN KUTATÓK ÉS DIÁKOK NÉPESÍTENEK BE.

A VÁRKERT BAZÁR MÚLTJA ÉS ÚJJÁSZÜLETÉSE

Az 1867-es kiegyezést követően a magyar főváros olyan energiával és lelkesedéssel kezdte átformálni magát egy derűs világvárossá, mintha csak egy szempillantás alatt szeretne volna behozni az 1848–49-es forradalom és szabadságharcot követő megfagyott évek lemaradását. A gondosan összeállított szabályozási tervben külön fejezet szólt a budai Vár Duna-parti lábánál elterülő szakaszról, ahol ekkoriban szegényes házikók és elhanyagolt gazdasági épületek szegélyezték a Királyi Palotához vezető utakat és a kertek alját.

**A PAZAR ÉPÍTÉSZETI
MEGOLDÁSOKBAN GAZDAG
ÉPÜLET ÉS KERTJE
KULTURÁLIS ÉS SZÓRAKOZTATÓ
PROGRAMOKNAK AD OTTHONT.**

A kortárs olasz, német és francia inspirációk nyomán készült komplexum építése 1875-ben kezdődött, és nyolc éven át tartott. A kivitelezésben az ország legkiválóbb képző- és iparművészei vettek részt: a komplexumot Ybl Miklós tervezte, Huszár Adolf készítette a szobrokat, Than Mór a freskókat, Zsolnay Vilmos a kerámiákat, a kovácsoltvas díszeket pedig Jungfer Gyula.

Az eredeti elképzelések szerint a Várkert Bazár árkádsoraiban kis üzletek kaptak volna helyet, a mögöttük elterülő kert a kikapcsolódást szolgálta, a létesítmény két szélén pedig a királyi testőrség és személyzet számára tervezett lakóépületek sorakoztak. A kereskedők azonban vonakodtak ide települni, így inkább műteremnek adták ki a hangulatos, kitűnő panorámával rendelkező bérleményeket. Így lett a hely végül a fővárosi művészek, köztük Strobl Alajos „otthona”.

A két világháború közti időszakban közel nyolcvan művész alkotott itt, ennek köszönhetően sikerült elérni az eredeti célt, és némi életet, társadalmi pezsgést hozni a budai oldalra. Az idilli időszaknak a második világháború azonban véget vetett. Az épületek és a kert Budapest ostromakor jelentős károkat szenvedtek: a házak egy részét a bombázások rombolták le, de a szobrok, festmények és kerámiák nagy része is megsemmisült.

Az 1950-es évekig mégsem történt meg állagmegóvás sem. Némi bontás, átalakítás után 1961-től az egyedülálló műemlékegyüttes Ifjúsági Parkként hatalmas tömegrendezvények helyszínéül szolgált, noha annak idején távolról sem ilyen mérvű igénybevételre tervezték.

A szakszerűtlen működtetésnek 1980-ban tragikus következménye lett: az egyik koncerten egy jókora szakaszon leomlott a korlát, és öt fiatal megsérült. Ennek következményeként végül teljesen elzárták a közönség elől ezt az egyre rosszabb állapotú becses helyet, és hagyták tovább pusztulni.

Magyarország kormánya 2011-ben hozott döntést a Várkert Bazár teljes rekonstrukciójáról, az elsőként megújult épületegyüttest pedig 2014 tavaszán adták át a nagyközönségnek. A felújítási munkálatok során felbecsülhetetlen értékű régészeti leletek is napvilágra kerültek. A projektnek köszönhetően, amely azóta számos nemzetközi szakmai díjat is nyert, a főváros és a budai Vár egy olyan komplex kulturális

🔴 **Ybl Miklós (1814–1891) az egyik legjelentősebb magyar építész, a historizmus európai rangú képviselője. Ő tervezte az Operaházat, a Fővámházat, részt vett a Szent István-bazilika, és élete végén a budai Vár és a Várkert Bazár építésében is**

attrakcióval és közösségi térrel gazdagodott, ahol minden korosztály megtalálhatja a számára leginkább vonzó programot. ✂

A BUDAVÁRI MÁRIA MAGDOLNA ELTŰNT TEMPLOMUNK NYOMÁBAN

A budai Vár templomokban gazdag városrész. Ennek történetéhez egészen a tatárjárásig kell visszarepülnünk az időben. Ahhoz a rettenetes évhez, amikor népessége közel 20, egyes források szerint 50%-át veszítette el az ország. Sokaknak ekkor valóban senkijük és semmijük sem maradt – a hitükön kívül. Az emberek szerte az országban templomok építésébe fogtak. Így tettek azok a váralján élő polgárok is, akik a Várhegyen, egy korábbi halpiac helyén felépítették első saját templomukat, a Mária Magdolnát.

➤ A budai Vár egyik legrégebbi temploma, és egyben az első, amelyet az itt élő magyar polgárok alapítottak. Ma már ehhez a harmincas évekbeli fotóhoz képest csak a tornyát láthatjuk...

Fortepan/Uj Nemzedék napilap

➤ 1241 áprilisa és 1242 márciusa között a mongol sereg Batu kán vezetésével dúlta fel Magyarországot

A BUDAI POLGÁROK ELSŐ SAJÁT TEMPLOMA

A templom első említése 1352-ből, egy pápai oklevélből származik. Innen tudjuk, hogy ezt nem a király alapította, és azt is, hogy eleinte kápolnaként, a német többség által használt Boldogasszony-plébánia filiáléjaként működött. Formáját és méretét tekintve ekkoriban a faluhelyen ma is sokfelé jellemző templomokra emlékeztetett: viszonylag kis méretű, téglalap alaprajzú épület volt, síkmenyyezettel a hajó felett és egy keskenyebb, boltozott szentélyvel.

Önállóságát a 15. századra nyerte el, amikor a Várban élő magyarság lélekszámban és társadalmi súlyban is megerősödött, így méltán formálhattak igényt az önálló működésre.

Történetének egyik érdekessége, hogy a török hódoltság alatt egy ideig ez volt a Várban az egyetlen templom, amelyet a keresztények használhattak, így az ekkoriban kisebbségben lévő katolikusok és a többséget alkotó protestánsok békeken megosztottak rajta: előbbieket a szentélyt, utóbbiak pedig a hajót használták, kis deszkafallal elválasztva.

Ez a templom nemcsak a hitnek, de a budavári polgári öntudatnak, a nemzeti összetartozásnak és a jövőbe látó szabadságvágyának is fontos emlékhelye.

A TEMPLOM VISSZAVÉTELE

Egy idő után azonban a törökök ezt a templomot is, mint oly sokat, dzsámivá alakították át. A számukra hasznavetetlen berendezést elpusztították, a falakat pedig lemeszelték. Hivatalosan „győzelem”, nem hivatalosan pedig „órás” dzsáminak nevezték, hiszen a toronyban egy messzire hangzó óra is volt. A fáma szerint a város összes dzsámijának órája ehhez igazodott.

Buda visszavételekor az épület súlyos sérüléseket szenvedett. 1686-tól a Budavárra visszatérő ferencesek vették gondozásukba, akik a romokat elbontották, és teljesen újjáépítették, illetve ki is bővítették. Ez már egy bazilikásabb elrendezésű, de még mindig puritán épület volt, szélesebb, négyszakasos hajóval és kétoldalt több kisebb oldalkápolnával.

A templom freskóját a saját korában híres budavári festővel, Falconer Xavér Ferencsel készítették el, aki a Hit allegorikus alakját festette meg a diadal trónusán ülve, kezében kehelyvel, körülötte angyalokkal, alant pedig a pogányokat jelképező, villámsújtotta figurákkal.

➤ I. Ferenc koronázása Budán 1792. június 6-án: az eskütétel. Egykorú rézmetszet

A kép az Országos Széchényi Könyvtár Digitális Képtárjából származik

A 18. század végén II. József több szerzetesrend működését betiltotta Magyarországon, többek között a templomot működtető mariánus ferencesekét is. Előbb levéltárat rendeztek be az épületben, majd koronázási ceremóniákra szemelték ki. Az újra felszentelt templom ekkor látványos külső és belső díszítésekkel gazdagodott, előcsarnok is épült hozzá, homlokzata is megújult, odabent pedig lelátó létesült.

A SZÁSZVÁRI APÁT

Már II. Lipót is itt szerették volna megkoronázni 1790-ben, de az átalakítás nem készült el időben, ezért I. Ferenc koronázási ceremóniája volt az első és egyetlen koronázás, amit a templomban tartottak, 1792-ben.

Az új uralkodó felvilágosult elődeivel ellentétben egy konzervatív abszolutista rendszer kiépítésébe kezdett. Az államigazgatásból az írmagját is kiirtotta a reformelképzeléseknek és azok híveinek. Közülük néhányan, köztük Martinovics Ignác, a szászvári apát, szervezkedni kezdtek, hogy francia mintára forradalmi változásokat idézzenek elő. A hatalom azonban elfogta és felségsértés vádjával bíróság elé állította őket. Magát Martinovics Ignácot épp a Mária Magdolna-

☛ **A Mária Magdolna-templom volt a színhelye annak a ceremóniának is, melynek során Martinovics Ignácot megfosztották egyházi méltóságától. Ellentmondások személyiségéről máig viták folynak, de tény, hogy az 1848-49-es forradalom eszméire ő is nagy hatással volt**

templomban fosztották meg egyházi méltóságától, és végül társaival együtt 1795. május 20-án egy közeli kaszálon, a mai Vérmezőn kivégezték.

1817-től a Mária Magdolna-templom honvédségi kezelésbe került, s előbb a Monarchia közös hadseregének, 1920-tól pedig a Magyar Királyi Honvédségnek lett a temploma. 1945-ben, Budapest ostrománál ez a nagy múltú templom is, mint oly sok értékes történelmi épület, komoly sérüléseket szenvedett.

MÉLTATLAN ÉVEK UTÁN...

Noha a Tábori Püspökség és a Honvédelmi Minisztérium illetékesei is szorgalmazták a templom újjáépítését, a Magyar Királyi Honvédséghez kötődő múlt miatt nem jártak sikerrel. Pedig Lux Géza irányításával a Műegyetem alaposan felmérte a középkori eredetű templom rekonstrukciójának elvi lehetőségeit, sőt tervrajzokat és költségvetést is készítettek. Állítólag magának Rákosinak szúrta a szemét valamiért ez a hely, aki személyesen adott parancsot a bontásra. Végül csupán a gótikus torony esetében sikerült érvényre juttatni a műemlékvédelmi szempontokat. Ezt végül helyreállították, ám a templom épületét lebontották. 1956-ban a torony újra megsérült. Újjáépítése soká vá-

☛ **A megmaradt tornyot többször felújították, ma is látogatható**

🔍 **A TEMPLOM TÖRTÉNETÉNEK** egyik legalaposabb építészettörténelmi feldolgozása Szebeni Andrea és Végh András *A Budavári volt helyőrségi templom* című tanulmányában olvasható.

ratott magára, csak a hatvanas évek első felében fejeződött be.

Ezt követően azonban a hatalom végképp tanácstalan volt a Mária Magdolnával kapcsolatban: volt, aki előadótermet, más kiállítást vagy koncerttermet szeretett volna itt létrehozni, de olyanok is akadtak, akik egy presszót vagy borozót láttak volna szívesen a toronyban. Időszakosan, mindig változó funkciókkal egészen a nyolcvanas évekig működött is, amikor egy meglehetősen szakszerűtlen felújítás vette kezdetét, és jó ideig nem is volt látogatható.

☑ **A templom a második világháborúban és 1956-ban is komoly sérüléseket szenvedett. Megmenthető lett volna, de lebontották**

A Budavári Önkormányzat és a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum együttműködésének köszönhetően 2015-ben a torony ismét megnyitotta kapuit, ma Buda Tower néven működik. Ha ide látogatunk, bepillantást nyerhetünk a neves épület történetébe, megmászhatjuk a csigalépcsőt, megcsodálhatjuk az innen szemünk elé táruló panorámát, és közelről hallgathatjuk 24 hangjának zenéjét is. 🌿

EGÉSZSÉGES EBÉD EGY RONDELLA TISZTELETÉRE

Fortepan/Széman György

A budai Vár különleges helyszínei között is egyedinek számít a Sziklakórház bejárata felett található Savanyúleves nevű bástya, mely már nevével is méltán ébreszt kíváncsiságot.

Eredete feltehetőleg a török korra nyúlik vissza, a felszínén egykor ágyúk sorakoztak, a belsejében pedig boltíves kazamatákat alakítottak ki.

De hogy miért is kapta annak idején az „Eksi as Kuleszi”, azaz savanyú lé nevet, azt senki sem tudja biztosan. Annyi azonban bizonyos, hogy évszázadokig ép maradt, és sokáig kötődött az étkezéshez és a társasági élethez.

A rondella környéke rendkívül népszerű volt a budai polgárok körében. Élénk sétányélet folyt itt, melynek egyik központja az itt található karszú pavilon volt, amelyről az első feljegyzés még 1857-ből származik. A 19. századtól kezdve fontos programot jelentettek a polgárság számára az itteni séták, ahová magyaros ruhába öltözve látogattak el, közben pedig a pavilonban frissítőket fogyasztottak. A sétány a második világháborúban szinte teljesen elpusztult, a házak rommá váltak, a fák megritkultak, és csak a hatvanas években vette kezdetét a rehabilitáció. A pavilont azonban

nem építették újjá, egy kioszkot emeltek a helyén. Az építmény korhű mását a Budavári Önkormányzat 2011-ben avatta fel.

Amennyire lélekűdítő ezen a környéken egy séta, éppolyan jóleső tud lenni egyébként az a bizonyos savanyú lé is, a hely névadója, amely a török konyha máig egyik legnépszerűbb fogása világszerte. Mi most az eredeti, hagyományos török receptet ajánljuk az olvasó figyelmébe, nemcsak azért, mert nagyon gyorsan elkészíthető, hanem azért is, mert a benne szereplő magas fehérje-, folsav-, valamint A- és B₁-vitamin-tartalmú vörös lencse nagyon jó élettani hatású. 🌿

KEDVENC RECEPT

A SAVANYÚLEVES

Hozzávalók:

- ☛ 2 kávéscsészényi vörös lencse
- ☛ 1 fej vöröshagyma
- ☛ 1 db sárgarépa
- ☛ 2 evőkanál paradicsompüré
- ☛ 2 teáskanál szárított fodormenta
- ☛ 1 csipet darált fekete bors
- ☛ 1 csipet (lehetőleg darált, csípős) pirospaprika
- ☛ kevés citromlé
- ☛ olívaolaj

Elkészítés:

A vörös lencsét forró vízbe áztatjuk, míg az apróra vágott hagymát olívaolajon üvegesre pároljuk. Lereszeljük a sárgarépát, rádobjuk a hagymára, öt percig pároljuk. A paradicsompürét kevés vízzel összekeverve hozzáöntjük, majd hozzákeverjük a leszűrt lencsét is. Sózzuk, borsozzuk, hozzáadjuk a paprikát, és felöntjük kb. egy liter forró vízzel. 15 perc lassú főzés után hagyjuk kihűlni, végül botmixerrel összeturmixoljuk, majd meghintjük mentával, és belecsepegtetünk egy kevés citromlevet.

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől.

Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

▶ TOVÁBBRA IS ZAJLIK AZ EGYKORI SZENT ISTVÁN-TEREM REKONSTRUKCIÓJA

A Budavári Palota déli összekötő szárnyának rekonstrukciója során helyreállítjuk a palota eredeti, Hauszmann Alajos által megálmodott sziluettjét, illetve az egykor itt található Szent István-termet, amely a századforduló magyar iparművészetének kiemelkedő jelentőségű alkotása volt, ám a második világháború alatt teljesen megsemmisült. A munkák során a Kemál Atatürk sétány egy részét várhatóan 2021. augusztus végéig le kell zárunk, de ez idő alatt a sétány mellett ideiglenes utat biztosítunk az erre közlekedők számára, amelynek területét a lezárást követően rehabilitálni fogjuk.

▶ MEGÚJULNAK A VÁRFALAK ÉS A HABSBERG KAPU IS

A várfalak fejlesztésének célja, hogy megszűnjenek a balesetveszélyes szakaszok, és a látogatók eddig be nem járható területekre is eljuthassanak. A várfalak átfogó rekonstrukciója évtizedek óta várat magára, ennek előkészítésére kezdődnek falkutatások és feltárások a keleti és déli várfalszakaszok mentén.

Restaurátori munkákkal kezdetét veszi a Habsburg kapu felújítása is. A Savoyai terasz a munkálatok ideje alatt egy ideiglenes közlekedőhídon keresztül érhető majd el.

▶ SZEBB ÉS KÉNYELMESEBB LESZ A SZENT GYÖRGY TÉR ÉS A SAVOYAI TERASZ

A Szent György tér és környezete is változásokon megy keresztül. A térre új növényeket telepítünk, az egykori József főhercegi palota területét határoló rácsos kerítést pedig elbontjuk, hogy helyette egy mellvédmagasságú palólófalat alakítsunk ki, amely úgy segíti elő a terület biztonságos elkerítését, hogy közben a belátást is lehetővé teszi. A területen mindemellett pihenőhelyeket is kialakítunk, de megújulnak a tér burkolatai is – kiemelt figyelemmel az akadálymentesítésre.

A Savoyai teraszon a balesetmentes közlekedés érdekében felújítjuk a bazalt kockakő burkolatot, pótoljuk a sérült, hiányzó elemeket, és szintbe hozzuk a megsüllyedt részeket.

A munkák sehol sem akadályozzák jelentősen a területeken való gyalogos átjárást.

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra csábítjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése tehát: melyik híres, várbéli épület részlete látható a fotón?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét december 4-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire. A nyerteseket a sorsolás után személyesen értesítjük.

	DALLAM	INDULATSZÓ	TULIUM VEGYJELE	IPSZILON	ÁK	
1						S
ELŐTAG: EXA-		ELŐTAG: MEGA-RÓMAI SZÁZ		ÁLLAM-KÖTVE NY A FÖLD FELÉ		
ÜRES LÉC! RÓMÁBAN ÖT			LITER OSZTRÁK TELEPÜLÉS		FESZÜLTÉG JELE FÉLSZEG!	
	DUNÁNTÜLI PATAK	OROSZ TEHERAUTÓ	VONULNI KEZD! KAMBODZSA AUTÓJELE	TALÁLKOZIK, ANGOLUL HASFAL KÖZEPE!		
SZIGETEK, RÖV.			HADSEREG RÉSZEI! KELVIN		GELEJ HATÁRAI! RÓMAI KETTES	
A SZÉLEIN ÉTERI!			PÉKÁRU KÓRHÁZ JELE			NÉVELŐ BOLTZMANN-ÁLLANDÓ JELE
NÉMET LÉGI-TÁRSASÁG			AMPER		MELY SZEMÉLYEK?	

A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajkoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.

A BUDAI VÁR MEGÚJÍTÁSA KÖZÖS ÜGYÜNK.

Kövesse nyomon Ön is az újjászületést!

NP

NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

Fejlesztéseinket és programjainkat Ön és szerettei is bárhol és bármikor figyelemmel kísérhetik. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg a *Budavári Történetek* című **online magazinműsorunkat** a YouTube-csatornánkon, és **iratkozzon fel hírlevelünkre!**

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu